

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องสัญญาลิสซิ่ง ผู้เขียนมีวัตถุประสงค์ในการวิเคราะห์กฎหมายเกี่ยวกับสัญญาลิสซิ่งตามหลักกฎหมายต่างประเทศ โดยศึกษาในกลุ่มประเทศ Common Law , Civil Law และอนุสัญญาว่าด้วยลิสซิ่งทางการเงินระหว่างประเทศ ค.ศ.1988(UNIDROIT Convention on International Financial Leasing,1988) และวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกฎหมายเกี่ยวกับสัญญาลิสซิ่งในประเทศไทย ตามประกาศอธิบดีกรมสรรพากรเกี่ยวกับภาษีการค้า (ฉบับที่ 53) เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไข ระยะเวลาที่ให้เช่าทรัพย์สิน และเกณฑ์การคำนวณทรัพย์สินของทรัพย์สินที่ให้เช่าบางประการ ที่อาศัยอำนาจตามประมวลรัษฎากร และตามประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง เงื่อนไขในการอนุญาตให้บริษัทเงินทุนประกอบกิจการให้เช่าทรัพย์สินแบบลิสซิ่ง และร่างพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจลิสซิ่ง พ.ศ..... เพื่อให้ทราบถึงหลักกฎหมายเกี่ยวกับสัญญาลิสซิ่งในสาระสำคัญของสัญญาลิสซิ่ง เรื่อง การเกิดสัญญา แบบของสัญญา คุณสมบัติของคู่สัญญา ประเภทของทรัพย์สินในสัญญา หน้าที่และความรับผิดชอบของคู่สัญญา และการสิ้นสุดของสัญญาลิสซิ่ง นอกจากนี้ยังได้ศึกษาเปรียบเทียบสัญญาลิสซิ่งกับสัญญาซื้อขาย สัญญาเช่าทรัพย์สิน และสัญญาเช่าซื้อตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อีกด้วย

ทั้งนี้ เพื่อให้ทราบถึงลักษณะของสัญญาลิสซิ่งว่า เป็นสัญญาประเภทใด และการบังคับใช้กฎหมายกับสัญญาลิสซิ่ง ควรจะเป็นไปในลักษณะใดจึงจะมีความเหมาะสมถูกต้องแท้จริงตามเจตนารมณ์ของคู่สัญญา สิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบของคู่สัญญาในสัญญาลิสซิ่ง ควรจะเป็นอย่างไร และสัญญาลิสซิ่งควรจะสิ้นสุดลงเมื่อใด รวมทั้งศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติในการทำสัญญาลิสซิ่งในปัจจุบันและมีความจำเป็นหรือไม่ที่จะมีการควบคุมการทำสัญญาลิสซิ่ง เพื่อเป็นการคุ้มครองผู้บริโภค โดยเป็นศึกษาวิจัยจากเอกสาร (Documentary Research)

จากการศึกษาพบว่า สัญญาลิสซิ่ง เป็นสัญญาไม่มีชื่ออย่างหนึ่ง เกิดขึ้นจากการประกอบธุรกิจลิสซิ่ง เป็นธุรกิจประเภทการบริการจัดหาเงินทุน (Financing) คือ สัญญาที่บุคคลผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สิน หรือเป็นผู้จัดหาทรัพย์สิน นำทรัพย์สินนั้นออกให้บุคคลอื่นได้ใช้หรือได้รับประโยชน์ในทรัพย์สินนั้น ด้วยการชำระค่าลิสซิ่งตอบแทนในการใช้หรือการได้รับประโยชน์ในทรัพย์สินตามระยะเวลาที่ตกลงกัน โดยเมื่อสิ้นสุดสัญญา

แล้ว บุคคลที่ได้ใช้หรือได้รับประโยชน์ในทรัพย์สิน มีสิทธิในการเลือกซื้อทรัพย์สิน ทำสัญญาลิสซิ่งต่อ หรือส่งมอบทรัพย์สินนั้นคืน

สัญญาลิสซิ่ง ไม่ใช่สัญญาเช่าทรัพย์สิน และไม่ใช่สัญญาเช่าซื้อ แต่เป็นสัญญาที่มีลักษณะพิเศษ โดยเฉพาะเป็นสัญญาที่มีคู่สัญญาสามฝ่ายและมีการก่อกันติสัมพันธ์ระหว่าง lessor (ผู้ให้เช่า) กับ lessee (ผู้เช่า) และ supplier (ผู้จัดส่งอุปกรณ์สินค้าหรือผู้ผลิต) ไว้ในลักษณะพิเศษ

การบังคับใช้กฎหมายกับสัญญาลิสซิ่งในปัจจุบัน ศาลจะใช้บทบัญญัติลักษณะ เช่าทรัพย์สิน เช่าซื้อ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับในฐานะที่เป็นบทบัญญัติของกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง เพราะสัญญาลิสซิ่งไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ นอกจากนี้อาจใช้หลักการตีความสัญญาในการตีความสัญญาลิสซิ่งได้อีก แต่อย่างไรก็ตาม การใช้หลักการตีความสัญญามาใช้กับการตีความสัญญาลิสซิ่งมีข้อจำกัด และมีปัญหาในทางปฏิบัติ ดังนั้นจึงควรที่จะมีกฎหมายของฝ่ายบริหารกำหนดให้การประกอบธุรกิจลิสซิ่งเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา เพื่อให้มีสัญญามาตรฐาน (Standard Form Contract) มาใช้บังคับกับสัญญาลิสซิ่ง และให้มีการบัญญัติกฎหมายมาใช้บังคับกับสัญญาลิสซิ่งโดยเฉพาะ โดยบัญญัติค่านิยามความหมายของสัญญาลิสซิ่งเอาไว้ และการทำสัญญาลิสซิ่งไม่ต้องกำหนดแบบของสัญญาเอาไว้ ผู้ให้เช่า (the lessor) ในสัญญาลิสซิ่ง คือ บุคคลซึ่งได้แก่บุคคลธรรมดาและนิติบุคคล และผู้เช่า (the lessee) ในสัญญาลิสซิ่ง คือ บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล ที่ต้องการครอบครองและใช้ทรัพย์สินตามสัญญาลิสซิ่ง เพื่อตนเอง ครอบครอง หรือบุคคลที่อาศัยในครอบครองเดียวกันนั้น หรือวัตถุประสงค์ในทางเศรษฐกิจ กิจกรรมอุตสาหกรรม เกษตรกรรม พาณิชยกรรม หรือกิจการบริการอย่างอื่นก็ได้ โดยประเภทของทรัพย์สินที่เป็นวัตถุแห่งสัญญาลิสซิ่งนั้น ได้แก่ อสังหาริมทรัพย์และสังหาริมทรัพย์และเมื่อสัญญาลิสซิ่งเกิดขึ้นแล้ว ผู้ให้เช่า (the lessor) มีหน้าที่ในการส่งมอบทรัพย์สินให้แก่ผู้เช่าในสภาพที่ซ่อมแซมดีแล้ว และเหมาะแก่การใช้ประโยชน์ ผู้เช่ามีหน้าที่ในการส่งมอบทรัพย์สินที่ไม่ชำรุดบกพร่องหรือไม่ทำให้ผู้เช่าต้องถูกรอนสิทธิ หากทรัพย์สินนั้นชำรุดบกพร่องหรือถูกรอนสิทธิไม่ว่าจะเกิดขึ้นก่อนขณะ หรือหลังจากทำสัญญาแล้วผู้ให้เช่าต้องรับผิดชอบ นอกจากนี้ผู้ให้เช่ายังมีสิทธิเรียกค่าปรับจากผู้ลิสซิ่งได้หากผู้ลิสซิ่งไม่ชำระค่าลิสซิ่ง และมีสิทธิในการบอกเลิกสัญญาหากผู้ลิสซิ่งผิดสัญญาในข้อที่เป็นสาระสำคัญ รวมทั้งหน้าที่ของผู้ให้เช่าที่จะต้องไปโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินให้แก่ผู้ลิสซิ่ง เมื่อผู้ลิสซิ่งแสดงเจตนาซื้อทรัพย์สิน และผู้ลิสซิ่งก็มีหน้าที่ในการใช้ทรัพย์สินด้วยตนเอง ห้ามนำทรัพย์สินไปให้เช่าช่วง และต้องทำการ

บำรุงรักษาและซ่อมแซมทรัพย์สินที่เช่า และการประกันภัยทรัพย์สิน รวมทั้งมีสิทธิในการเลือกซื้อทรัพย์สินเมื่อครบกำหนดระยะเวลาเช่า

ส่วนการสิ้นสุดของสัญญาลิสซิ่งนั้น สามารถจะสิ้นสุดลงโดยข้อตกลงในสัญญา โดยการบอกเลิกสัญญาของผู้ให้ลิสซิ่งเมื่อผู้ลิสซิ่งไม่ชำระค่าลิสซิ่งตามสัญญาลิสซิ่ง หรือทำผิดสัญญาในข้อที่เป็นสาระสำคัญ เมื่อไม่ใช้ทรัพย์สินโดยชอบหรือไม่สงวนรักษาทรัพย์สินที่เช่าโดยผู้ให้เช่าได้บอกกล่าวให้ทำให้ถูกต้องแล้วแต่ผู้เช่าไม่ปฏิบัติตาม นอกจากนี้ผู้ให้ลิสซิ่งยังมีสิทธิบอกเลิกสัญญาเมื่อผู้ลิสซิ่งนำทรัพย์สินที่ลิสซิ่งไปให้ลิสซิ่งช่วงหรือโอนสิทธิการลิสซิ่ง โดยมีได้รับความยินยอมจากผู้ให้ลิสซิ่ง

การใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาของผู้ลิสซิ่ง ในกรณีที่ผู้ให้ลิสซิ่งไม่มีการส่งมอบทรัพย์สินหรือส่งมอบทรัพย์สินชักช้า หรือส่งมอบทรัพย์สินไม่ตรงตามสัญญาลิสซิ่ง การส่งมอบทรัพย์สินที่ไม่เหมาะแก่การใช้ประโยชน์ หรือเมื่อผู้ให้ลิสซิ่งไม่แก้ไขความชำรุดบกพร่องที่ร้ายแรง เมื่อผู้ลิสซิ่งได้บอกกล่าวให้ผู้ให้ลิสซิ่งซ่อมแซมแล้วแต่ผู้ให้ลิสซิ่งไม่ทำรวมทั้งเมื่อทรัพย์สินที่ลิสซิ่งสูญหายบางส่วน และส่วนที่เหลือไม่ได้ประโยชน์ตามสัญญา ผู้ลิสซิ่งก็มีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้

การสิ้นสุดของสัญญาลิสซิ่งโดยผลของกฎหมาย ในกรณีที่สิ้นระยะเวลาที่ตกลงกันได้โดยไม่ต้องมีการบอกกล่าวล่วงหน้า ทรัพย์สินที่ลิสซิ่งสูญหายทั้งหมด เมื่อมีการโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ลิสซิ่ง รวมทั้งการสิ้นสุดลงของสัญญาลิสซิ่ง ในกรณีที่ผู้ลิสซิ่งที่เป็นนิติบุคคล พันสภาพการเป็นนิติบุคคล เลิกประกอบกิจการ หรือตกเป็นบุคคลล้มละลาย

เนื่องจากการทำสัญญาลิสซิ่งในปัจจุบัน มักทำในรูปแบบสัญญาสำเร็จรูป ดังนั้นสัญญาลิสซิ่งดังกล่าวจึงอยู่ภายใต้บังคับตามความหมายของสัญญาสำเร็จรูป ในมาตรา 3 วรรคสี่ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 และหากสัญญาดังกล่าวหากผู้ให้ลิสซิ่งเป็นผู้ประกอบธุรกิจ และผู้ลิสซิ่งเป็นบุคคลที่ไม่ได้เป็นผู้ประกอบอาชีพเป็นทางค้าปกติของตน กรณีดังกล่าวก็จะเป็นคดีผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 แต่ถ้าผู้ลิสซิ่ง เป็นผู้ที่ใช้ทรัพย์สินในการประกอบอุตสาหกรรม เกษตรกรรม พาณิชยกรรม หรือบริการอย่างอื่นเป็นทางค้าปกติ ดังนั้นข้อพิพาทเกี่ยวกับสิทธิหน้าที่ตามสัญญาลิสซิ่ง จึงไม่เป็นคดีผู้บริโภค ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 แต่อย่างใด

จากปัญหาดังกล่าวผู้เขียนจึงขอเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาการบังคับใช้กฎหมายกับสัญญาลิสซิ่งดังนี้ คือ ใช้หลักการตีความสัญญาโดยต้องคำนึงถึงความสุจริตและเป็นธรรมซึ่งผู้ประกอบการค้าพาณิชย์ที่ดีจะพึงมีและปฏิบัติต่อกัน และมีการ

บัญญัติกฎหมายของฝ่ายบริหารกำหนดให้การประกอบธุรกิจลิสซิงเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา เพื่อให้มีสัญญามาตรฐาน (Standard Form Contract) มาใช้บังคับกับสัญญาลิสซิง รวมทั้งการบัญญัติกฎหมายมาใช้บังคับกับสัญญาลิสซิงโดยเฉพาะ โดยตราเป็นพระราชบัญญัติสัญญาลิสซิง ต่อไป